

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. קנה אף על גב דלא משך דכיון דלא קפיד קנה דכי חליפין דמי ויש לו עליו אונאה דמכור לי באלו קאמר ליה.....1
- ב. כל חליפין מיקפד קפדי וקנה ... המור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה דלא הוה ליה משיכה מעליא.....4
- ג. דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה ... ומלתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן.....5
- ד. אין מטבע נעשה חליפין.....8
- ה. במה קונין ... בכליו של קונה.....9
- ו. נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות.....10
- ז. קונין בכלי אף על פי שאין בו שוה פרוטה אמר רב נחמן לא שנו אלא בכלי אבל בפירי לא 11
- ח. כמאן כתבינן האידנא במנא דכשר למקניא ביה במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין בפירות דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין במרוקא.....14
- ט. למקניא לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קא משמע לן למקניא ולא לקנויי ביה ... למעוטי מטבע.....14
- י. אין מחללין מעשר שני על אסימון ולא על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ ... לרבות כל דבר שיש עליו צורה.....15
- יא. למעוטי קרקע דלית בה אונאה ... שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר או קנה אל תונו.....16
- יב. כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו משיכה בלקוחות.....17

דף מז.

א. קנה אף על גב דלא משך דכיון דלא קפיד קנה דכי חליפין דמי ויש לו עליו אונאה דמכור לי באלו קאמר ליה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף מו: שהקונה¹ במעות באופן שאינו מצוי לא עקרו חז"ל קנין כסף, ולא גזרו בזה שמה יאמר לו נשרפו חטיף, שבדבר שאינו מצוי לא גזרו רבנן².

ולכן הקונה מטלטלין במעות שיש בידו, בלא מנין ובלא משקל, ולקחם המוכר ולא דקדק לידע מנינם³, נקנה החפץ ללוקח. שזה דבר שאינו מצוי, וי"א שאפילו הלוקח ידע מנינם אלא שהמוכר לא דקדק במנינם⁴.

הלוקח בדמים אכסרה⁵, כלומר בלא מנין או מדה או משקל. כגון שחפן מעות ואמר להבירו מכור לי פרתך באלו, או שחפן פירות ומכרן בלא מדה בסכום ידוע, יש אומרים⁶ שיש בו דין אונאה. ויש אומרים⁷ דספיקא הוי ואין מוציאין ממון מיד המאנה.

¹ שו"ע ונו"כ קצט א

² וכתב באמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יג שאין ללמוד מעצמנו לחדש מילתא דלא שכיחא, ואין לנו אלא מה שאמרו חז"ל דהוי מילתא דלא שכיחא.

³ ועיין בנה"מ סק"א שאם המעות ידועים אבל הפירות אינם ידועים, נחלקו בזה הסמ"ע והט"ז בסימן רכז סעיף יט גבי אונאה בדין פירות אכסרה, ולהט"ז לא הוי דבר המצוי, ולא גזרו רבנן, והכריע הנה"מ כדעת הט"ז (וכן נראה מדברי רעק"א, ובכנה"ג כתב בשם מהרש"ך דלא קנה, ועי' בעצמות יוסף), וסיים הנה"מ דהיינו דוקא כשאין המדה ידועה, שזהו דבר שאין אדם יכול לכוין במחשבתו, ולכן חשיב דבר שאינו שכיח, אבל במה שאין שומתו ידועה הוי דבר השכיח, שאדם יכול לשער במחשבתו בערך כמה שוה, ועי' אבן האזל בהשמטות לה' מכירה, בסמ"ע סימן רג סק"ב כתב דה"ה כשקונה בחפץ ואין המוכר יודע שווי החפץ קונה מדין כסף, כשם שקונה במעות בלא מנין, ובנה"מ שם סק"א תמה וכתב דלא דמי, דבחפץ שרואהו יכול לשומו בדעתו בראיה בלבד, משא"כ במעות שבידו לא שייך אומד ושומא.

⁴ כך סיים הרמ"א והב"י מסתפק אם זה אליבא דכו"ע, ומדברי הסמ"ע נראה שזה אליבא דכו"ע.

⁵ שו"ע ונו"כ רכז יט

⁶ והוא כדעת הרמב"ם שפסק כרבה אמר רב הונא, דכיון שאמר מכור לי. לשון מכר הוא ולא חליפין.

⁷ הרמ"א, והוא עפ"י דברי הטור בשם הרא"ש דמספקא ליה, משום שיש גורסין בנמרא שרבא סובר שאין בזה אונאה, דכיון דלא קפיד הוי כחליפין ואין אונאה בחליפין (עי' להלן אם הרא"ש חולק גם בפירות אכסרה), וכתב בנתי"מ בשם הכסף משנה שאם לא הזכיר לשון מכירה, לכו"ע הוי כחליפין ואין בו דין אונאה, וביאר בערוה"ש דאע"פ שאין מעות נקנין בחליפין, מיירי שמשכו שניהם, ולא מדין חליפין הוא, אלא דמיא לחליפין, ועי' שו"ע סימן קצט סעיף א בדין קנין מעות בזה. ומ"ש בשו"ע קנה ומחזיר אונאה, ר"ל שקנה בקנין מעות, ואם יש בו אונאה מחזיר, ואם הוא יותר משתות המקח במל. והב"ח בסימן רכז מחלק בדעת הטור, דדוקא כשתופס מעות בלא מנין ואומר מכור פרתך באלו, דמיא לחליפין. ס"ל להרא"ש דכיון שר' אבא (או רבא) סובר דהוי כחליפין ממש אין מוציאין מיד המוחזק, אבל כשאמר בכך וכך לא דמי כלל לחליפין, ולדברי הכל יש בו דין אונאה, והסמ"ע בסימן רכז ס"ק לד כתב שהרא"ש אינו חולק כי אם במעות אכסרה שאין זה דרך קנין ודמי לחליפין, אבל בפירות אכסרה מודה הרא"ש להרמב"ם (ודלא כדמשמע מדברי הרמ"א שהרא"ש חולק בשניהם, ועי' כנה"ג).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דעת הרבה⁸ פוסקים⁹ שאין דין אונאה בחליפין, ולכן המחליף כלים בכלים¹⁰ או בהמה בבהמה, אפילו מחט בשריון, או טלה בסוס, אין בו אונאה, והטעם¹¹ שזה רוצה במחט יותר משריון.

⁸ שו"ע ונו"כ שם כ והוא מלשון הרמב"ם

⁹ כ"כ בש"מ בשם הר"ף, וכתב הטעם שהתורה אמרה וכי תמכרו ממכר, כממכר הוא דאזהר רחמנא בבל תוננו, ולא בחליפין, וכ"כ בשם הר"י מינאש, אבל הרישב"א סובר שגם בחליפין יש דין אונאה, וכן נראה דעת הראב"ד בהשגות. והרמב"ן כתב דכי אמרינן אין אונאה לחליפין, בחליפין שאינו מקפיד עליהם, אבל במקפיד יש לו אונאה, וכן אני אומר במחליף כלי בכלי וראה אותו, שיש לו אונאה, ולא אמרו אין לו אונאה אלא במי שניכר שאינו מקפיד, כגון מכור לי באלו, אבל בכל חליפין דעלמא יש לו אונאה, ויש מי שחולק ואומר לעולם אין אונאה בחליפין, ע"כ. ועי' חזו"א חו"מ סימן מז סק"ח.

¹⁰ כתב הסמ"ע ס"ק לה במחליף כלים בכלים, אפילו שמו אותם קודם המכירה, כיון דדרך חליפין הוא, אין אונאה בחליפין, וכמ"ש המ"ש בשיטת הרמב"ם, וכן הוא להדיא במאירי בסוגיא, וכ"כ הרדב"ז ח"ד סימן רסט בדעת הרמב"ם, אבל הרדב"ז גופיה הכריע שאם שמו אותם במעות יש להם אונאה, וכ"כ בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סימן קסא, ומצדד לומר שאף הרמב"ם לא בא לומר אלא שלא להוציא מיד המוחזק, והיעב"ץ כתב דאי איישר חיליה היה מוציא מיד המוחזק, וכן דעת המחנ"א דיני אונאה סימן ה, וכן הביא בנחלת צבי בשם סמ"ק, וע"כ העלה הנח"צ שבכלים בכלים ושמו אותם אין מוציאין מיד המוחזק, כיון שכן דעת המ"מ והסמ"ע ועוד אחרונים, אבל אם המתאנה מוחזק, כיון דבלא"ה דעת כמה ראשונים שחולקים בעיקר הדין דאין אונאה בחליפין, והרמב"ן מחלק בין ראה ללא ראה, ואף הרדב"ז סובר כן אלא שסובר שראה בלא שומא לא מיקרי מקפיד, כששמו יכול המוחזק לומר קים לי, עיי' שם. וכתב בחידושי הת"ס בגליון השו"ע שאם אינו מחליף מחט בשריון אלא בהוספת דמים, לכו"ע יש דין אונאה, ובפת"ש סוף ס"ק יב מסתפק גם בזה, ובמשפט שלום כתב כדברי החת"ס, ובפרט שרבים חולקים על הרמב"ם, ועי' דברי גאונים כלל ה סימן ג ובאורחיה"מ כלל ב בהגהות אמרי אהבה אות א.

¹¹ ולכאורה לא מגזייה"כ הוא כמ"ש הר"ף, אלא מסברא הוא, אבל מדברי הסמ"ע משמע שגם הרמב"ם סובר שמגזייה"כ הוא, ועי' שו"ת שבות יעקב ח"א סימן קסו, שו"ת עבודת הגרשוני סימן קה, נחלת צבי ומשפט שלום כאן. וכתב בשו"ת שבו"י הנ"ל שיש נ"מ בין אם נלמד מגזייה"כ לבין הטעם שכתב הרמב"ם שזה רוצה במחט וכו', לענין אונאה ביותר מחצי, שאם נאמר שמגזייה"כ הוא, הוי דומיא דקרקע, ולדעת הפוסקים שיש אונאה בקרקע ביותר מחצי, ה"נ בחליפין, אבל לפי סברת הרמב"ם אין נ"מ בזה, וכמ"ש אפילו מחט בשריון שבודאי הוא יותר מחצי. והנח"צ כתב שלכל הדיעות יש שני הטעמים, ומ"מ יש נ"מ לגבי כלים בכלים ששייך גם טעם הרמב"ם, ולכן אפילו מחט בשריון אין בו אונאה, אבל פירות בפירות ולא שמו, דלא שייך הטעם שזה רוצה, יש בו אונאה, ולדעת שאר הפוסקים אף בזה אין אונאה, וע"כ מגזייה"כ הוא, ולפי"ז אף לשאר הפוסקים שאין אונאה בפירות בפירות, אם נאמר דס"ל שיש אונאה בקרקע ביותר מחצי, אף בהם יש אונאה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

והמחליף פירות בפירות, ושמנו אותם קודם המכירה או לאחריה¹², יש בו אונאה¹³, ויש אומרים¹⁴ שאפילו לא שמנו אותם כלל יש בו אונאה.

ב. כל חליפין מיקפד קפדי וקנה ... חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה דלא הוה ליה משיכה מעליא

ביצד קונה¹⁵ בתורת חליפין, היה לזה פרה ולזה חמור והסכימו להחליפם, והעריכו אותם כמה¹⁶ שוה כל אחד מהם¹⁷, כיון שמשך¹⁸ בעל הפרה את החמור, נקנית פרתו לבעל החמור בכל מקום שהוא.

ואם העריכו ונמצא שאין דמיהם¹⁹ שוים והסכימו שהאחד יוסיף מעות להשלים שווים, בין אם משך החפץ שאינו צריך להשלים עליו, שהרי משך כל החליפין, ובין אם משך החפץ הקטן נקנה החפץ השני לחבירו, וזה נתחייב להשלים דמיו.

¹² כתב בנתיחה"מ ס"ק יב דהיינו כשעסקין באותו ענין, אבל בשומא דלאחר מכאן מה איכפת לן, מאי הוה הוה. ועיין באבן האזל פ"ג מה' מכירה ובפתחי חושן חלק ה פרק י הערה מח
¹³ שו"ע שם כדעת הרמב"ם, וכתב הסמ"ע הטעם דבשלמא כלים ובהמה שיש בהם דין חליפין שייך לומר אין אונאה בחליפין, אבל פירות שאין נקנין בחליפין, הוי כמכר ויש בהם אונאה. ובערוה"ש כתב דלאו מגוזה"כ הוא, אלא שעיקר הטעם שאין אונאה בחליפין משום שאין כאן שומא, משא"כ בפירות לא שייך חליפין בלא שומא, וכעין זה כתב באבן האזל.

¹⁴ כך נראה לדעת שאר הראשונים נראה לכאורה שאינם מחלקים בזה, ועכ"פ בלא שמו אין דין אונאה, ובערוה"ש סוף סעיף כא כתב שאף לדעת הרמב"ם לא מיעמו דין אונאה בפירות בפירות אלא כשרוצה לקנות מדין קנין חליפין, והיינו במשיכת אחד מהם, שאינו קונה בפירות בלא שומא, אבל אם החליפו בפירות בפירות בקנין אחר, כגון שמשכו שניהם, מודה הרמב"ם שאין בו דין אונאה, כיון שהזכירו חליפין הרי שאינם מקפידים על השומא.

¹⁵ שו"ע ונו"כ רג א

¹⁶ נראה פשוט דלא בעינן דוקא שיהא שווים זה כנגד זה ממש, אלא שהעריכו שווים והסכימו להתחלק זה בזה, או מפני שדמיהם שווים ממש, או מפני שזה זקוק לחמור מוכן לוותר על פרתו, אף על פי ששוה יותר. פתחי חושן חלק ה פרק ז הערה מ

¹⁷ בב"י הביא בשם רבינו ירוחם שיש אומרים דבעינן דוקא שהעריכו שווים, דאל"ה לא סמכי דעתם לקנות, ובשם כמה גאונים כתב דלא בעינן דוקא שהעריכו (עי' בבעל המאור ומלחמות ב"מ דף מו), ובנה"מ סק"ג כתב דלשיטת ר"ת דלעיל דבחליפין קונים אף בפירות, לא בעינן העריכו,

¹⁸ ומדייק בנה"מ סק"ג דלאו דוקא כשמשך, אלא אפילו נקנה להאחד בשאר דרכי הקנין, כגון שהחליפו שור בפרה והקנה בעל השור לבעל הפרה את שורו בקנין סודר או באגב קרקע, נקנה הפרה לבעל השור.

¹⁹ פתחי חושן שם מהמאירי קידושין כח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

החליף חמור²⁰ בפרה וטלה, ומשך בעל הפרה והטלה את החמור, נקנו הפרה והטלה לבעל החמור, שביון שזה משך כל החליפין, זכה חבירו בכל החליפין. משך בעל החמור רק את הפרה, לא קנה כלום²¹, ויכולים לחזור בהם עד שימשוך גם את הטלה²².

החליף כור²³ חטים בפרה וטלה, ומשך בעל החטים רק את הפרה, יש אומרים²⁴ שמכיון שחטים אפשר לחלק, זכה בעל הפרה בחטים רק כנגד דמי הפרה.

ג. דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ... ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן

כבר התבאר במסכת קידושין דף כו. ודרף כח. ולעיל דף מו: שדבר תורה²⁵ מעות קונות אף במטלטלין²⁶, אבל חכמים תיקנו²⁷ שלא יקנו מטלטלין

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

²¹ שלא קנה המושך את החמור, כיון שאין כאן משיכה גמורה, והיינו בכל מה שעמדו להחליף, ונמצא שאין כאן משיכה אלא כנגד חצי החמור, וממילא לא קנה גם בעל החמור אף את הפרה שמשך, שהרי הכניסו שניהם בתורת חליפין.

²² מסברא נראה שאם משך אה"כ גם את הטלה, נקנה כל המקח, דלא מסתבר שיצטרך למשוך שניהם בבת אחת, ולפי"ז אין נ"מ כמה זמן יש בין משיכה למשיכה, אלא כל שבא לחזור בינתיים, יכולים שניהם לחזור. פתחי חושן שם מה

²³ שו"ע ונו"כ שם

²⁴ והוא דעת הר"ן שהוכיח כן מהא דסימן קצב סעיף יב מכר לו עשר שדות והחזיק באחת מהן ולא נתן דמי כולן, שקנה כנגד מעותיו, ומשמע דאע"פ שדברו על מקח אחד, כל שיכולים לחלק קונה מקצת המקח, ובדרישה שם כתב דהרא"ש שלא חילק בזה, ובסימן ר ס"ק יא כתב הנה"מ במ"ש בשו"ע שם סעיף ז גבי אמר לו כור בשלשים אני מוכר לך, שאם מודד ראשון ראשון לכליו של לוקח ראשון קנה. וכתב הרמ"א שם בשם יש אומרים שכל שגילה דעתו שאינו רוצה למכור רק כל הכור לא קנה אפילו בכליו של לוקח, והוא כשיטת הרא"ש בשם הרשב"ם, וכתב הנה"מ בשם הש"מ בב"ב (דף פו) שלדיעה זו ה"ה בנ"ד גבי פרה וטלה כנגד כור חטים אינו קונה אפילו כנגד מעותיו, ותמה על הרמ"א שלא הגיה על דברי השו"ע בסימן רג. ועיין נה"מ בסימן קפב סק"ח האריך שם.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם קצה א

²⁶ וכתב הסמ"ע בשם רש"י דילפינן מקרא דונתן הכסף וקם לו, ובשם הר"ן כתב דסברא הוא משום שרוב הקנינים בכסף

²⁷ וכתב הסמ"ע שמ"מ לחומרא לא עקרו חכמים קנין מעות, ונ"מ שאם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח, מקודשת, וע"י בפת"ש סק"א, וכתב בנה"מ שלא הוצרך הסמ"ע לזה אלא לדעת הפוסקים שאסור למוכר להשתמש בדמי המקח (עי' פרק ג), אבל למ"ד שמוותר להשתמש בדמי המקח, פשיטא דחז"ל לא עקרו קנין מעות של המוכר, וסיים שלאחר שקיבל מי שפרע ודאי שאינו יכול לקדש במעות (ויש להסתפק אם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בכסף²⁸, גזירה שמא לאחר שיתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו הלוקח, יאבד החפץ באונס, כגון ע"י דליקה או ליסטים מזויין, ויתמהמה המוכר ולא יציל²⁹, וי"א³⁰ שאם המטלטלין מונחים במקום שאין לחוש לדליקה קונה בכסף בלבד³¹.

יש אומרים³² שאם התנו בפירוש שיקנה מטלטלין בכסף בלבד, קנה.

ולכו"ע הקונה³³ במעות באופן שאינו מצוי לא עקרו חז"ל קנין כסף, ולא גזרו בזה שמא יאמר לו נשרפו חטיף, שבדבר שאינו מצוי לא גזרו רבנן³⁴.

הקידושין מתבטלים למפרע, ובחידושים סק"א הוסיף הנה"מ בשם רב האי גאון בספר המקח שאם היה החפץ תחת יד אחר ואמר המוכר לנפקד תן החפץ לפלוני, ונתן לו הלוקח מעות, דאמרינן תן כוכי, שהרי אסור לו לחזור בו מטעם מי שפרע, וחשוב כחוב דאמרינן תן כוכי, ובאומר זכה אין המוכר יכול לחזור כמבואר בסימן רלה סעיף כג (עי' פרק א), ואם היה בפני הלוקח, אף הלוקח אינו יכול לחזור, מדין מעמד שלשתן.

²⁸ במשפ"ש סימן רד ובתשובתו ח"ו סימן רכג כתב שבזמננו אם נתן כל המעות קונה מדין סיטומתא, והביא שהסכים עמו בעל שו"מ בתשובה,

²⁹ שו"ע ונו"כ שם ה

³⁰ רמ"א שם, והש"ך כתב דלא משמע כן מדברי הפוסקים והכריע דלא כהרמ"א, ועי' נה"מ סק"ה, ובפת"ש כתב דה"ה אם היו מבוטחים בחברת בטוח, אף על פי שלא יפסיד מכך, לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין, ואינו קונה בכסף, עיין שם.

³¹ ובנה"מ סימן קצו הביא בשם הפני יהושע שכתב שבמקום שלא עקרו קנין מעות לא תיקנו משיכה ואינו קונה במשיכה, והנה"מ שם חולק וסובר שבכל אופן קונה במשיכה, ובמשפ"ש הביא בשם המנה"ח מצוה שלו שהוכיח כהפנ"י, וגם המשפ"ש הוכיח כהפנ"י, ובקו"א שם כתב דצ"ע בטעם הדבר, ומדברי הר"ן מוכיח כהנה"מ, עיין שם, ועי' דברי חיים דיני מכירה סימן י, ובאמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יב כתב שקנה אף במשיכה.

³² ברמ"א סימן קצח סוף סעיף ה כתב דתנאם קיים, והוא מדברי הב"י, כמו שמצינו בסימן קצ סעיף ה גבי קנין כסף בקרקע במקום שכותבין שטר, דמדינא אינו קונה, ואפ"ה מועיל תנאי שיקנה בכסף בלבד, ובד"מ כתב דלא דמי דהתם לא תיקנו חכמים שלא יקנה בכסף, רק במקום שנוהגים לכתוב שטר (נראה כונתו שהוא משום דלא סמכא דעתיה דלוקח, ולכן אם הלוקח מתרצה לקנות קונה), אבל במקום שהוא תקנת חכמים שלא יקנה בכסף, אימא דלא פלוג בתקנתו, ע"כ, ומ"מ הביא הרמ"א דעת הב"י להלכה בלא שום חולק.

ועיין דו"פ שהדין נראה אמת, דמאחר שתיקנו חכמים לטובת הלוקח, והוא אומר אי אפשרי בתקנה זו, כגון זה שומעין לו, עיין שם. ולכאורה נראה דכיון דהתקנה היא לטובת הלוקח, ויכול להתנות מדין אי אפשרי בתקנת חכמים, הרי שרק הלוקח יכול לוותר ולהתנות, אבל לגבי מוכר לא שייך לומר אי אפשרי, אבל בסמ"ע סק"א כתב דבין שהתנה הלוקח ובין שהתנה המוכר ושתק הלוקח, כשהתנה כן בתחילת המקח, והש"ך שם חולק וסובר דלא מהני תנאי לקנות בכסף בלבד במטלטלין. ובקצה"ח סק"ג הסכים לדעת הב"י והרמ"א, וכן נראה מדברי הנה"מ חידושים ס"ק יז, וכ"כ בפת"ש בשם שער משפט ובמהנ"א ה' קנין מעות סימן א הסכים ג"כ לדעת הרמ"א.

³³ שו"ע ונו"כ קצט א

³⁴ וכתב באמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יג שאין ללמוד מעצמנו לחדש מילתא דלא שכיחא, ואין לנו אלא מה שאמרו חז"ל דהוי מילתא דלא שכיחא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ולכן הקונה מטלטלין במעות שיש בידו, בלא מניין ובלא משקל, ולקחם המוכר ולא דקדק לידע מנינם³⁵, נקנה החפץ ללוקח. שזה דבר שאינו מצוי, וי"א שאפילו הלוקח ידע מנינם אלא שהמוכר לא דקדק במנינם³⁶.

וכן המוכר³⁷ מטלטלין בקנין גמור ונתחייב הלוקח בדמיהם, ושוב קנה המוכר מאת הלוקח חפץ אחר והקנה לו בחוב שיש לו עליו מהמקח הקודם, נקנה לו החפץ³⁸ בקנין מעות בלבד, שגם זה דבר שאינו מצוי, ולא גזרו בו רבנן. אלא שיש אומרים³⁹ דמ"מ מלוה הוא ואין קונים במלוה⁴⁰, אבל קונה בהנאת מחילת החוב⁴¹.

³⁵ ועיין בנה"מ סק"א שאם המעות ידועים אבל הפירות אינם ידועים, נחלקו בזה הסמ"ע והט"ז בסימן רכז סעיף יט גבי אונאה בדין פירות אכסרה, ולהט"ז לא הוי דבר המצוי, ולא גזרו רבנן, והכריע הנה"מ כדעת הט"ז (וכן נראה מדברי רעק"א, ובכנה"ג כתב בשם מהרש"ך דלא קנה, ועי' בעצמות יוסף), וסיים הנה"מ דהיינו דוקא כשאין המדה ידועה, שזהו דבר שאין אדם יכול לכיין במחשבתו, ולכן השיב דבר שאינו שכיח, אבל במה שאין שומתו ידועה הוי דבר השכיח, שאדם יכול לשער במחשבתו בערך כמה שוה, ועי' אבן האזל בהשמטות לה' מכירה, בסמ"ע סימן רג סק"ב כתב דה"ה כשקונה בחפץ ואין המוכר יודע שווי החפץ קונה מדין כסף, כשם שקונה במעות בלא מניין, ובנה"מ שם סק"א תמה וכתב דלא דמי, דבחפץ שרואהו יכול לשומו כדעתו בראיה בלבד, משא"כ במעות שבידו לא שייך אומד ושומא.

³⁶ כך סיים הרמ"א והב"י מסתפק אם זה אליבא דכו"ע, ומדברי הסמ"ע נראה שזה אליבא דכו"ע.

³⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

³⁸ וכתב הסמ"ע בשם המ"מ דעשו חז"ל כאילו המכר הראשון בעין והחליפו במקח זה, ודעת הב"ח דהיינו דוקא כשהחפץ שמכר הוא בעין, ועי' להלן, ובמהנ"א ה' קנין מעות סימן ד כתב שאם התנו שיתן לו המעות מיד, השיב כקונה בחפץ וקנה, דכיון שמכר ע"מ ליתן הדמים מיד ואם לא יתן לו המקח חוזר, חשוב כאילו המקח עדיין ביד המוכר, ובסימן ז שם כתב המחנ"א שהנותן מעות לחבירו שיתן לו הטיב, ואח"כ אמר לו המוכר שיתן לו יין בעד הדמים ונתרצו ביניהם, שקנה היין למשפ"י, ובמ"ש הבי"י הטעם דבחוב מחמת מכר הוי מילתא דלא שכיחא ואוקמוה אדאורייתא, תמה המחנ"א דמדיון תורה אינו קונה במלוה, אלא היינו טעמא דבכה"ג לא השיב מלוה, אבל אינו אלא ככסף, עיין שם, ועי' משפט שלום.

³⁹ רמ"א שם

⁴⁰ וביאור הדבר, שבסימן רד סעיף י דעת המחבר בהרמב"ם שהקונה במלוה דינו כקונה בכסף, ובקרקע קונה קנין גמור ובמטלטלין קונה למי שפרע, והרמ"א שם סובר כדעת הטור בשם הרא"ש שאין קנין במלוה כלל, לא בקרקע ולא למטלטלין אף למי שפרע, כי אם כשקונה בהנאת מחילת מלוה קונה בקרקע קנין גמור ובמטלטלין למי שפרע, וכל זה בחוב מחמת הלואה, אבל בחוב הבא מחמת מכר, דעת המחבר בסימן קצט דכיון שקונים במלוה סתם, לכן בחוב הבא מחמת מכר דינו כקונה בכסף, וכיון דלא שכיח לא גזרו בו רבנן וקונה קנין גמור, והרמ"א לשיטתו דאין קנין במלוה, גם בחוב הבא מחמת מכר, סו"ס מלוה הוא, אבל כשקונה בהנאת מחילת מלוה שמודה הרמ"א שדינו בכסף, ולכן בהנאת מחילת חוב מחמת הלואה קונה למי שפרע, ובהנאת מחילת חוב מחמת מכר קונה קנין גמור, כיון דלא שכיח לא גזרו בו רבנן, בנה"מ סק"ב שהאריך לבאר דעת הרמב"ם ולחלק בין קידושי אשה במלוה לבין קונה במלוה, ועי' משפ"ש.

⁴¹ עיי' צמח צדק פסקי דינים שמסתפק בחוב מחמת מכר לאחר שזקפן עליו במלוה אם קונים בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ודוקא בחוב מחמת מכר, אבל בחוב מחמת הלואה, ומקנה לו תמורת החוב, הוא שכיח וגזרו בו⁴² משום שמא יאמר וכו'.

ד. אין מטבע נעשה חליפין

כבר התבאר לעיל דף מד. שכל דבר נקנה⁴³ וקונה בחליפין בשווים, בין קרקע ובין מטלטלין, חוץ ממטבע שאינו קונה ואינו נקנה בתורת חליפין, שאינו מקח אלא דמים⁴⁴, ולכן המושך המטבע אינו אלא כמי שנתן דמי המקח, ודינו כקנין כסף, אבל לא בתורת קנין חליפין.

ולכן מטבעות של כסף או של זהב או של נחשת דינם כדמים כנגד שאר המטלטלין, שאינו קונה אלא למי שפרע⁴⁵. והנותן מטבעות תמורת מטלטלים, אף על פי שמשך האחד המטבעות לא קנה השני המטלטלין.

וכן המקנה⁴⁶ מעות בתורת חליפין תמורת מטלטלין, אפילו מיוחד מעות מסוימים ומשך האחד המטלטלין, אין המעות נקנים לשני בתורת חליפין, וממילא לא קנה זה המטלטלין שמשך⁴⁷.

⁴² אבל בביאור הגר"א בסימן רד ס"ק יד כתב דרק הרמב"ם מחלק בין חוב הבא מחמת הלואה לבין חוב הבא מחמת מכר, אבל לדעת שאר פוסקים שהוא דעת הרמ"א שאין קונים במלוה כלל כי אם בהנאת מחילת מלוה, אין נ"מ בין מחמת הלואה לבין מחמת מכר, שאם קונה בחוב סתם, אינו קונה כלום לא בקרקע ולא במטלטלין אפילו למי שפרע, ובהנאת מחילת חוב, אפילו בחוב מחמת הלואה קונה אפילו במטלטלין קנין גמור, עיין שם, וצריך לומר הטעם דגם קונה בהנאת מחילת חוב הוא דבר שאינו מצוי ולא גזרו בו.

⁴³ שו"ע שם א, ג, י.

⁴⁴ שקנין בתורת חליפין הוא מדין מקח והוא דבר המסוים, שמייוחד זה חליפי זה, ולכן כשמשך האחד בשל חבירו קונה חבירו בשל, אבל מטבע אינו מקח אלא דמים, ולכן המושך המטבע אינו אלא כמי שנתן דמי המקח, ודינו כקנין כסף, אבל לא בתורת קנין חליפין. וכן אינו נקנה בחליפין, שהמושך בחפץ נתחייב אמנם חבירו בדמי המקח, אבל אין הקנין חל על המטבע שיהא חייב לתת לו אותן דמים, ואפילו ייחד לו מעות מסוימים בחליפי המקח, אינם נקנים למוכר אלא מתורת התחייבות.

⁴⁵ ואף על פי שנתן המעות בתורת חליפין, לא גרע מסתם מעות, ונראה דעכ"פ דין מי שפרע יש כאן. פתח חושן שם הערה מז

⁴⁶ רמ"א שם ג

⁴⁷ ובמור כתב הטעם דכיון שיחד המעות ואם אבדו או נגנבו אין בעל המעות חייב באחריותו, לא סמכא דעתיה דבעל המקח עד שיגיעו מעות לידו, והקשה בפרישה הרי בגמרא אמרו טעם אחר להא דאין מטבע נקנה בחליפין, משום דדעתיה אצורתא דעבידא דבטלה, ותירץ דהטור לא בא לתת טעם חדש, אלא בא לומר שכשמיחד מעות בתורת חליפין, הרי מיד כשמשך זה המטלטלין נפטר בעל המעות מאחריותו, ואף אם אבדו אינו חייב לתת מעות אחרים, וזה כונת הטור דכיון דצורתא עבידא דבטלה ושכיח דבטלה, ואין בעל המעות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כשם שאין⁴⁸ מטבע קונה ומקנה בחליפין לגבי מטלטלין, כך אין תורת חליפין למטבע במטבע,

ובזמנו⁴⁹ לא מצינו חילוקים אלו בין סוגי המטבעות, וכולם שווים זה לזה, וגם שטרות כסף דינם כמטבע ואינם קונים ונקנים בחליפין, גם לא זה לעומת זה.

ה. במה קונין ... בכליו של קונה

קנין סודר⁵⁰ קונים בכליו של קונה⁵¹, וכן כשמתחייב צריך להיות הסודר משל הזוכה שנותן למתחייב, ואין קונים בכליו של מקנה, כיצד הקונה או הזוכה נותן סודר למוכר או לנותן או למתחייב, שיזכה בסודר⁵², ותמורת זאת מקנה לו הקרקע או המטלטלין או מתחייב מה שהסכימו ביניהם, וכשקונה המקנה הסודר במשיכה או בהגבהה, אפילו אינו מוסר למקנה

מתחייב לתת מעות אחרים לא סמכא דעתיה עד שיגיעו מעות לידו, אבל במחליף חפץ תמורת חפץ, אף על פי שאם נגנב או אבד אינו חייב לתת חפץ אחר, דגניבה ואבידה לא שכיח, ומשום חשש זה אינו מקפיד שלא להקנות עד שיגיע החליפין לידו, אבל כשמושך בתורת דמים, הרי גם אם תתבטל הצורה יתחייב לתת לו מעות אחרים, שפיר קונה במשיכה וזה נתחייב בדמיו. וכן כתב בסמ"ע סק"ו. והב"ח לא ניהא ליה בסברת הדרישה דביטול צורה מילתא דשכיחא, וכתב טעם אחר, דחליפי חפץ בחפץ ריבתה תורה על התמורה לקיים כל דבר, אבל מטבע שאינו נקנה בחליפין לא קנה גם המטלטלין. וכתב הט"ז שיש קנין בתורת מכירה שהתמורה היא חיוב על האדם, ויש קנין בתורת חליפין שהחיוב הוא על החפץ ולא על האדם כלל, ולכן במעות דצורה עבדא דבטלה, לא שייך להול חיוב על מעות, וכיון שמוכר בתורת חליפין ורוצה להפוך החיוב על המעות, לא סמכא דעתיה ולא קנה, אבל בחפץ לא איכפת ליה שיחול החיוב על החפץ ובקצה"ח סק"ב הוסיף ביאור בדברי הט"ז בדעת הטור שבתורת דמים חל חיוב על גופו, ואף אם אין לו מתחייב ליתן תמורתו, אבל כשמיחד התמורה הרי אינו רוצה להתחייב בגופו, אלא במה שמיחד, וזה אינו חיוב. ובתורת חליפין שיחול על גוף המעות, הרי אמרו שמטבע אינה נקנה בחליפין, עיין שם, ועיין בנה"מ סק"ו דברי משפט ובחזו"א חו"מ ליקומים סימן ט סק"ו,

⁴⁸ שו"ע סימן רג סעיפים ד, ה, ו וז.

⁴⁹ ועי' ברית יהודה פרק יח בדין טבעא ופירא לענין רבית. עי' פת"ש סק"א בשם שו"ת הת"ס, ונראה שבזמנו לכו"ע יש להם דין מטבע ואינו קונה ואינו נקנה בקנין חליפין, וקונה בתורת מכר ככסף. פתחי חושן שם הערה מט

⁵⁰ וכתב הסמ"ע סימן ה סק"ז בשם קובץ ישן שאין קונין בק"ס בלילה אלא לאור הנר כדי שיכירו העדים מי הקונה ומי המקנה, ומשמע שבלא עדים אי"צ להקפיד.

⁵¹ שו"ע ונו"ב קצה א

⁵² בשו"ע כתב שיאמר לו הקונה שיקנה הסודר תמורת מה שמקנה לו (ולכן נקרא קנין חליפין), אבל הרמ"א כתב שאין נוהגים שיאמר לו, שמסתמא אדעתא דהכי נותן לו. ופשוט דאיירי שדיברו לפני כן מה רוצה להקנות ובמה רוצה להתחייב, ועי' חידושי הר"ם מ"ש בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הסודר מיד ליד אלא משך או הגביה סודר המונח⁵³, נקנה הקרקע או המטלטלים לזוכה בכל מקום שהוא, ואפילו מונח ברשות מוכר.

ו. נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות

כבר התבאר במסכת גיטין דף כב. ובמסכת קידושין דף כו. שמלבד הקנינים שנאמרו בקניית מטלטלין יש קנין אחד במטלטלין שיכולין לקנותן אגב קרקע⁵⁴, כלומר שאם מכר או נתן קרקע ומטלטלין כאחד⁵⁵ לחבירו, כיוון שקנה חבירו הקרקע באחד מן הדרכים שקונין בהן הקרקע, נקנו לו גם המטלטלין אגבן בכל מקום שהם אפילו אם אינן צבורין בתוך הקרקע, ודבר זה למדו⁵⁶ מקרא⁵⁷ דכתיב בבני יהושפט (דברי הימים ב כא פסוק ג) וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מִתְּנֹת רַבּוֹת לְכֶסֶף וְלָזָהָב וְלַמִּגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מְצֻרוֹת בְּיְהוּדָה, כלומר⁵⁸ שנתן להם כל מתנות המטלטלים הנזכרים אגב קרקעות של ערים בצורות, לפיכך אמרו שנקנין המטלטלין אגב הקרקע⁵⁹, בין שהיו שניהם במכר או שניהם במתנה, בין שהקרקע במכר והמטלטלין במתנה או

⁵³ כל שעושה במצות בעל הסודר קונה, דומיא דמשיכה או הגבהה בקנינים, ועי' סימן רג בנה"מ סק"ג שכתב גבי חליפין שזה בשוה דלא בעינן שמשך, אלא אפילו קנה הראשון בקנין סודר, קונה ומקנה בתורת חליפין, ויש לעיין אם גם בקנין סודר שייך קנין סודר, דהיינו שהמקנה לא ימשוך את הסודר, אלא אחר יקנה לו הסודר בקנין סודר, אם חשיב קנין סודר, ואפשר שאינו מועיל בכה"ג אלא בתורת חליפין בשוים שקונה ע"י החליפין בקנין גמור, אבל כשאינו רוצה לקנות בקנין גמור אלא בקנין ע"מ להקנות אינו מועיל, שוב ראיתי בחידושי הרי"ם הו"מ סימן קצה סק"א שדן אם מועיל בק"ס בטול מע"ג קרקע, דאפשר דבעינן נתינה מיד ליד, ושם בסק"ה נראה דפשיטא ליה דבשאר קנינים סגוי, ואפילו באגב, אבל בק"ס לא מהני. פתחי חושן פרק ז הערה 1.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ הו"מ רב א

⁵⁵ סמ"ע שם א

⁵⁶ ב"ק יא.

⁵⁷ במשפט שלום הביא מדברי הראשונים שנחלקו אם קנין אגב הוא קנין דאורייתא או מדרבנן, ועי' אמרי בינה קונטרס הקנינים סימן טו וסימן יח, ובהתן סופר שער המקנה סימן א (וכתב שם ליישב מה שהשימושו מימרא דרבא בקידושין לפירש"י שאינו קונה באגב כי אם כשנתן כל דמי המטלטלין), שד"ח כללים מערכת א' אות קד, קיא, וקסג, ובפאה"ש שם אות קו.

⁵⁸ סמ"ע שם ב

⁵⁹ כתב בערוה"ש שאם הקנה מטלטלין אג"ק באופן שאינו מועיל, אף קנין הקרקע בטל, כיוון שבטלה מקצתה בטלה כולה, ועוד כתב שאם כתב בפירוש שמקנה הקרקע מעכשיו, אף על פי שפירש שלא תתקיים המתנה אלא לאחר מיתה, דבריו קיימים וממילא יכול להקנות מטלטלין אגב הקרקע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המטלטלין במכר והקרקע במתנה, כיון שקנה קרקע באחד מדרכי הקנין, קנה מטלטלין עמהן מבלי שיעשה בהם קנין אחר⁶⁰.

יש אומרים⁶¹ שאפילו הקרקע בשכירות או בהשאלה, והמטלטלין במתנה או איפכא קנה.

יש אומרים⁶² שאם המטלטלין הנקנין מונחים ע"ג הקרקע הנקנית, אפילו אינו אומר לו בפירוש שיקנה המטלטלין אגב הקרקע, קונה המטלטלין, ויש חולקים⁶³.

ז. קונין בכלי אף על פי שאין בו שוה פרוטה אמר רב נחמן לא שנו אלא בכלי אבל בפירי לא

כבר התבאר לעיל דף מד. שמהנאמר (רות ד פסוק ז) וזאת לפני פישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו פירשו חז"ל ששוהו קנין סודר⁶⁴, שהקונה יתן כלי למקנה יהיה הכלי מה שהוא, ויקנה לו המקנה החפץ או הקרקע שקונה הקונה ממנו חליפי הכלי שהוא נותן לו, והוא הנקרא חליפין, ופירוש הפסוק כן הוא, שלף איש נעלו, פירוש בועז שלף נעלו ונתן לרעהו הוא הגואל, והגואל הקנה לו לבעז זכותו שהיה לו בשדותיו של מחלוץ חליפי הכלי שלו, וזהו דין קנין החליפין שנוהג בינינו.

⁶⁰ והנה חותני זצ"ל בספרו תפארת יעקב חקר במקנה קרקע ומטלטלין כאחת, ונתבטל הקנין של הקרקע כגון הנמצאת שאינו שלו או דעייל ונפיק אוזווי, אם מתבטל קנין המטלטלין. ומצאתי חקירה זו בשואל ומשיב מהדורא קמא חלק (ב') [ג'] סימן ר"ג, ופשיט מתוס' ערכין כ"ט ע"ב [ד"ה ולא ידענא] דבטיל קנין המטלטלין. מיהו שם מיירי בקנין חוקה, אבל בקנין כסף צ"ע. בית יעקב ב שם

⁶¹ כן מוכח בש"ס פ"ק דמציעא (דף י"א ע"ב) ופ"ק דקדושין (דף כ"ז ע"א) ומוכח התם דקרקעות במכר ומטלטלי במתנה נלמד מקרקע בשכירות ומטלטלין במתנה וא"כ דברי הר"ב שכ' דין זה בלשון ויש אומרים צ"ע דהא אדרבה דין זה פשוט יותר וכתב עוד ר' ירוחם שם וקרקע מושאל ומטלטלי במתנה יש מי שכ' דלא קנה ומדברי התוס' נראה דקנה עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ ולא ידעתי למה יגרע שאל' משכירות וכן מוכח להדיא מדברי התוס' פ"ק דמציעא דף י"א ע"ב ומדברי הרא"ש שם גבי עובדא דר"ג וזקני' דקרקע מושאל ומטלטלי במתנה קנה כמו בשכירות ומביאם ב"י לעיל סי' קצ"ה ס"ס י"ב ע"ש. ש"ך שם ב, ועיין קצוה"ח ודגול מרבבה שם.

⁶² שו"ע ונו"כ שם רב ב. כדעת הרמב"ם, דכיון שמונחים על הקרקע השבינן המטלטלין שעל גבה כאילו הן מגוף הקרקע ומחוברים אליה, סמ"ע.

⁶³ רמ"א שם, דאף בצבורים ומונחים צריך שיאמר, והיינו במקום שאינו קונה מדין חצר, כגון שאינו משתמר, ועי' חידושי הרי"ם סימן קצח ס"ק יב.
⁶⁴ לשון הלבוש קצה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ומדפרט הכתוב נעל, דקדקו חז"ל שצריך שיהא הקנין בדבר שהוא דומיא דנעל דהיינו שיהא דבר הנקרא כלי, ואם הוא כלי אפילו אין בו שוה פרוטה סגי. קנין סודר⁶⁵ קונה בקרקע בלא קנין אחר, אפילו לא נתן מעות, ונחלקו הפוסקים⁶⁶ במקום שכותבין שטר, אם קונה קנין גמור.

ביצד הוא קנין סודר, הקונה או הזוכה⁶⁷ נותן סודר למוכר או לנותן או למתחייב, שיזכה בסודר, ותמורת זאת מקנה לו הקרקע או המטלטלין או מתחייב מה שהסכימו ביניהם, וכשקונה המקנה⁶⁸ הסודר נקנה הקרקע או המטלטלים לזוכה בכל מקום שהוא.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ הו"מ קצה א

⁶⁶ עי' באה"ט סימן קצ סק"א שהביא מחלוקת הפוסקים בזה, וגם כפת"ש שם הביא מדברי הפוסקים, וכתב להוכיח מדברי השו"ע ורמ"א בסימן קצב דחזקה מהני בלא כסף ושטר, וא"כ כ"ש קנין סודר, שהרי הרמב"ן סובר דגם בחזקה לא מהני במקום שכותבין, ואילו גבי ק"ס ס"ל דמהני, ושוב כתב להוכיח להיפך, דמדלא כתבו השו"ע והרמ"א כן גבי ק"ס, ע"כ צ"ל דס"ל דדוקא חזקה מהני משום שהוא בגוף הדבר, משא"כ ק"ס שאינו בגוף החפץ, עיין שם, ועי' פרק טו הערה כב, ועי' שו"ת דברי חיים ח"ב הו"מ סימן כב, ועי' עוד בפרק ג בדין עייל ונפיק אזווי במקום קנין. ובערך ש"י סימן קג הביא בשם שו"ת הר"ב אשכנזי שאם החליף קרקע במטלטלין, כשמשך זה המטלטלין קנה זה הקרקע אפילו במקום שכותבין שטר, והביא מדברי שו"ת הרשב"א שמסתפק בחליפי קרקע בקרקע אם קונה במקום שכותבין שטר, דאפשר דאינו אלא כשוה כסף, או אפשר דהוי כמוכר מפני רעתה, שכל אחד רוצה ביתרון החליפין, ומכאן למד הר"ב אשכנזי דכ"ש בחליפי מטלטלין בקרקע דקונה בלא שטר, שהרי ע"כ זה שקנה המטלטלין קנה בלא שטר, דאין שטר במטלטלין, עיין שם, ובמה שהביא שמדברי הרשב"א משמע דגם בקרקע בקרקע קונה בלא שטר, תמה הע"ש, שהרי הרשב"א מספקא ליה, ואפשר דמשום שהוא ספק בתקנה חשיב ליה כודאי וקונה כלי שטר, עיין שם.

⁶⁷ דקיי"ל בכליו של קונה, וכן כשמתחייב צריך להיות הסודר משל הזוכה שנותן למתחייב, וכתב הסמ"ע סימן ה סק"ז בשם קובץ ישן שאין קנין בק"ס בלילה אלא לאור הנר כדי שיכירו העדים מי הקונה ומי המקנה, ומשמע שבלא עדים א"צ להקפיד. פתחי חושן חלק ח פרק ז הערה ד

⁶⁸ בשו"ע כתב כיון שמשך, והיינו במשיכה או בהגבהה, ומסברא נראה דלא בעינן שימסור למקנה הסודר מיד ליד, אלא שהמקנה משך או הגביה הסודר שהיה מונח ע"ג קרקע, כל שעושה במצות בעל הסודר קונה, דומיא דמשיכה או הגבהה בקנינים, שוב ראיתי בחידושי הרי"ם חו"מ סימן קצה סק"א שדן אם מועיל בק"ס בטול מע"ג קרקע, דאפשר דבעינן נתינה מיד ליד, ושם בסק"ה נראה דפשיטא ליה דבשאר קנינים סגי, ואפילו כאגב, אבל בק"ס לא מהני. פתחי חושן שם הערה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כל דבר שיש עליו⁶⁹ שם כלי קונים בו⁷⁰ אף על פי שאין בו שוה פרוטה, ובלבד שיהא מדבר חשוב ולא בכלי העשוי מגללי בקר וכדומה⁷¹, וכן קונים בבגד⁷², ואפילו בחתיכת בגד שיש בו ג' על ג' אצבעות⁷³.

כל דבר שאין עליו שם כלי אין קונים בו⁷⁴, ולכן אין קונים בפירות⁷⁵, ויש אומרים שבהמה ושאר בעל חי מיקרי כלי וקונים בה⁷⁶.

⁶⁹ שו"ע ונו"כ קצה ב

⁷⁰ וכתב הסמ"ע שלכן נהגו לכתוב בשטרות וקנינא מיניה במנא דכשר למיקנא ביה במנה לאפוקי מטלטלין (נראה דצ"ל פירות), דכשר לאפוקי איסור הנאה, או לאפוקי כלי גללים, למיקנא היינו בכליו של קונה, ביה לאפוקי מטבע, וסיים הסמ"ע בשם התרוה"ד סימן מז שאם לא כתוב כן אין מוציאין בשטר זה, ובפת"ש הביא בשם הב"י בבד"ה שחולק על התרוה"ד, דמסתמא אמרינן שקנה במנא דכשר למקני ביה, ומה שנוהגים לכתוב כן בשטרות, אינו אלא לרוחא דמילתא, וגם המ"ז בסימן מב חולק, והחכ"צ בהגהותיו שם כתב שגם התרוה"ד מודה לזה, אלא דאיירי שם בענין שאינו מועיל קנין סודר, והביא הפת"ש שגם התומים והנה"מ שם הסכימו עם המ"ז. עיין שם. במנחת פתים סימן יב הביא בשם תו"ש פ"א דקידושין דמה שנהגו לכתוב בקנא"ס, כלומר בקנין גמור אנב סודר, הוא משום דמטבע אינה נקנית אלא באנב, ולא הבנתי הרי אינו מקנה באנב קרקע, ומה מועיל מה שמזכיר לשון אנב. פתחי חושן שם הערה י.

⁷¹ רמ"א שם, לאפוקי כלי העשוי מגללי בקר, ובש"מ בשם הר"י יונתן פירש דהחסרון בצפיעי בקר הוא משום שאי אפשר להשתמש בו בחמין אלא בצונן, עיין שם, ולפי"ז יש לעיין בכלי פלסטי או נייר חד פעמי, שנראה לפירוש הר"י שאין קונים בו, וכן יש להסתפק בכלי שאינו חשוב מפני שעומדים לזרקו באשפה, כגון קופסה ריקה של שימורים וכיוצא בזה, דאפשר דאין קונים בו, וכן בקבוק ריק מפלסטיק שאין לו חשיבות, ובמשפ"ש כתב לאחר שהביא פירוש הר"י יונתן דאי אפשר להשתמש בחמין, שלפי"ז אין קונים בכלי העשוי מסוכר שעושין לפורים, ומדבריו נראה דאע"פ שאינו עומד לשימוש, אם יכול להשתמש בו חשיב כלי, ולפי"ז כ"ש כלי חד פעמי וכיוצא בזה, וראיתי בשם אנרות משה שאין מקדשין בכוס חד פעמי, ונראה מדבריו שם דהיינו משום חשיבות כוס של ברכה, אבל לא משום שאינו חשוב כלי, ובמשפ"ש כתב בשם שו"ת בית אפרים חו"מ סימן כ דנייר לא חשיב כלי, עיין שם. פתחי חושן שם הערה יא

⁷² וזהו נעל האמור בפסוק ושלף איש נעלו, וכמ"ש רש"י שם, דסודר במקום נעל, ובתרגום שם כתב נרתק יד ימיניה (כפפה), ובזוה"ק ריש פרשת חוקת משמע דנעל ממש דוקא, עיין שם.

⁷³ שו"ע ונו"כ שם ד, שבשיעור זה חשוב כבגד לענין טומאה, ונראה שאם הוא בגד שלם, אף על פי שאין בו גע"ג אצבעות חשוב כלי (וראיתי לגדול אחד שהקפיד בזה, וצ"ע), ועי' פת"ש סק"ג לענין שאר בגדים שלא מצמר ופשתים. פתחי חושן שם הערה יג

⁷⁴ בסמ"ע סק"ח כתב בשם הגהמ"ר דכל דבר הנעשה בידי אדם הוא בכלל כלי, והנעשה בידי שמים הוא בכלל פירא, וכתב הש"ך שזה אינו אלא לדעת רש"י, אבל לפי מ"ש הרמ"א להלן דבהמה בכלל כלי, ליתא לכלל זה.

⁷⁵ בתרומת הכרי דין במקנה בכלי ופרי יחד, אם דמי למלוה ופרוטה גבי קידושין, ומסיק דכל שנותן כלי, אף על פי שנותן גם פרי קונה, עיין שם, ונשאלתי אם יכול לקנות בקופסת שימורים, ונראה דאף לסברת התרוה"כ היינו דוקא כשנותן כלי בפני עצמו, אבל בקופסת שימורים הכלי טפל לפירי ודינו כפירי. פתחי חושן שם הערה טו

⁷⁶ רמ"א שם, והוא מדברי הטור בשם ר"י, ועי' בב"י שם שנחלקו הראשונים בזה, ומעם הר"י משום דבהמה נמי ראוי למלאכה או לחלב או לגיזה, ולא מיעמו אלא פירות שאינם עומדים אלא לאכילה ומרקיבין והולכין. ולכאורה נראה דעצים ואבנים ועפר לכו"ע אין להם דין כלי, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אין קונים⁷⁷ במטבע⁷⁸, אבל מטבע שנפסלה דינה ככלי וקונים בה⁷⁹.

אין קונים בדבר האסור בהנאה⁸⁰.

ח. כמאן כתבינן האידנא במנא דכשר למקניא ביה כמנא לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין בפירות דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין במרוקא

מנהג בימינו⁸¹ לכתוב בסוף השטר וקנינא⁸² מיניה בְּמִנְיָה דְּכֶשֶׁר. בְּמִנְיָה, להוציא פירות. דְּכֶשֶׁר, להוציא איסורי הנאה, או כלי העשוי מגללי בקר.

דף מז:

ט. למקניא לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קא משמע לן למקניא ולא לקנויי ביה ... למעוטי מטבע

כמו כן המנהג בימינו⁸³ כשכותבים בסוף השטר וקנינא מיניה בְּמִנְיָה דְּכֶשֶׁר. להוסיף לְמִקְנֵיָא בִּיהַ. לְמִקְנֵיָא כלומר בכליו של קונה. בִּיהַ להוציא מטבע. ואם לא כתב בשטר כל הנוסח וקנינא מיניה בְּמִנְיָה דְּכֶשֶׁר לְמִקְנֵיָא בִּיהַ, י"א⁸⁴ שאין מוציאין ממון בשטר ההוא. ויש חולקים⁸⁵.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

⁷⁸ וכתב הסמ"ע דאע"ג דיכול לשקול כנגדה, או לתלות בצואר בתו, מ"מ אינה עומדת לכך, ועיקרו להוצאה ע"י הצורה, והצורה עשויה להתבטל.

⁷⁹ רמ"א שם, ועי' בב"י שם, וכתבו האחרונים הטעם דכיון דליכא טעמא דדעתיה אצורה, שוב הוי בכלל כלי, ועי' פעמו"ז שלכאורה מדברי המחבר בסימן רג סעיף ח שפסק שמטבע שנפסלה דינה כפירות, משמע דלא ס"ל כהרמ"א.

⁸⁰ שו"ע שם, וכתב הב"ח דאע"פ שהוא דבר חשוב מאד, ויש לעיין באיסור קונים.

⁸¹ סמ"ע קצה ה' ושם כתב במנא, לאפוקי ממלמלין. וצ"ל שהוא טעות המדפיס ולגרום לאפוקי פירות

⁸² לשון רבים כי העדים מעידים על כך עיין דברי שאול בקונטרס חלק לשבעה דף ו: ויש מנקדים וקנינא לשון יחיד שלומר שקנה הקונה בקנין סודר הכשר

⁸³ סמ"ע קצה ה' ושם כתב במנא, לאפוקי ממלמלין. וצ"ל שהוא טעות המדפיס ולגרום לאפוקי פירות

⁸⁴ סמ"ע שם נתידה"מ שם ד

⁸⁵ חי' הרי"מ שם י וכתב שם שכן מצא בחכם צבי וכ"כ בפ"ת ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**י. אין מחללין מעשר שני על אסימון ולא על מעות הניתנות
בסימון לבית המרחץ... לרבות כל דבר שיש עליו צורה**

אין פודין פירות⁸⁶ מעשר אלא בכסף⁸⁷, שנאמר (דברים יד פסוק כה) וְצִרְפָּה הַכֶּסֶף, וכן אם פדה לעצמו והוסיף חומש לא יהיה החומש אלא כסף כקרן⁸⁸.

ועל כל המטבעות⁸⁹ יכול לחלל לכתחלה אפי' על של נחשת או של שאר מיני מתכות וכן על המטבע של זהב של עץ⁹⁰ או של חרס⁹¹ אם הוא יוצא בהוצאה, וגם מטבעות בזה"ז שאין להן שיווי עצמי⁹² מ"מ כיון שיש בהן שיווי משום שהן מטבע שפיר השיב שיווי, איך אין פודין על שטרות מטבע של נייר⁹³, ובמקומות שאין מטבע של זהב יוצא בהוצאה ואין עושין אותו אלא לנוי א"א לחלל עליו.

ואין פודין בכסף שאינו מטבע אלא בכסף מפותח שיש עליו צורה או כתב שהכתב בולט⁹⁴, ואם פדה בלשון של כסף או זהב או נחשת וכיוצא בו כגון מטבע עגולה כעורת זוזים ומוכנין לצור עליהן את הצורה בחותם אבל עדיין לא נעשה עליו הצורה, וכן מעות הניתנות לסימון בבית המרחץ, והם הנקראים אסימון לא עשה כלום, וי"א⁹⁵ שאסימון הוא מטבע עם צורה שאין

⁸⁶ רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד הלכה ט

⁸⁷ אין כונת רבנו לאפוקי פירות דהרי דעתו לעיל ה"ב דמחללין על פירות אלא כונתו על דברים שאין ראוי לאכלן בירושלים דעל זה א"א לחלל אלא על מטבע. ר"י קורקום ועי' כ"מ לעיל ה"ב

⁸⁸ דילפי' בגמ' להלן נד. מדכתוב עליו לרבות חומשו כמותו לענין זה.

⁸⁹ הזו"א דמאי סי' נ' סק"ב ועי' בס' המעשר והתרומה פ"א בביאורו סקס"ז.

⁹⁰ ומש"כ הר"ש בפ"ק דמע"ש מ"ב דמטבע של עץ שיש עליו צורה הוא אסימון היינו כשאין יוצא בהוצאה.

⁹¹ דרך אמונה שם ס והביא ראייה מתנהומא תרומה סי' ו' המלכות הו' עתידה להשתמש במטבע של חרס ועי' בספרי ראה סי' ק"ז ומנין לעשות שאר מטבע ככסף ת"ל כסף כסף ריבה כ"ג הגר"א ע"ש.

⁹² הזו"א דמאי סי' נ' סק"ב ועי' בפ"ת יו"ד סי' ש"ה סק"ז

⁹³ שאין עושין מעשה במה שלא שמענו מרבתינו ואפשר דלא ליתי לזולתי בפדיונו אין לעשות כן וצ"ע.

⁹⁴ ואם הכתב שוקע אם אינו עשוי אלא לעשות בתוכו מטבעות כעין דפוס שעתידי להיות המטבע עליו וצורתו שוקעת כדי להיות בולטת במטבע הוא בכלל אסימון אבל אם ידוע שיוצא בהוצאה בודאי אפשר לחלל עליו.

מאירי בריש הוהב ובדף מ"ז ב' שם בשם י"מ.

⁹⁵ תוס' לעיל מד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יוצא בהוצאה. וי"א⁹⁶ שנשברה צורתו ואפי' בזה"י⁹⁷ שאין מע"ש נאכל אין לחלל על אסימון ועל אלו שאין מחללין.

ואין פודין במטבע שהיא פחותה מפרוטה⁹⁸ מפני שהוא כפודה באסימון. ואפילו פודה⁹⁹ על הרבה מטבעות כאלו. וכן אם במטבע יש בה פרוטה אלא שהוא מחלל המעשר ששוה יותר על חצי ממנה ג"כ לא מהני.

יא. למעוטי קרקע דלית בה אונאה ... שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר או קנה אל תונו

אסור¹⁰⁰ להונות¹⁰¹ את חברו בין במקח (לקנות ממנו בפחות משווי) ובין בממכר (למכור לו ביותר), ואם אינה עובר בלאו, שנאמר (ויקרא כה פסוק יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לְעַמִּיתְךָ או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו ויש אומרים¹⁰² שאפילו לעכו"ם אסור.

אין דין אונאה בעבדים¹⁰³, שטרות וקרקעות¹⁰⁴, ומ"מ יש בהם איסור אונאה.

⁹⁶ רמב"ן ר"פ הוהב.

⁹⁷ שו"ע יו"ד סי' של"א סעיף קל"ח במסקנתו ועי' בישועות מלכו לעיל פ"ב ה"ב שתמה על מה שהמחבר רצה להקל בזה

⁹⁸ וכן כשמחלל על פירות לפ"ד רבנו צריך שיהא בהן ש"פ כנ"ל פ"ב ה"ג ומ"מ מצטרפין כמה פירות לש"פ.

⁹⁹ כסף משנה ור"י קורקום

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ רכז א

¹⁰¹ וכתב הטור בשם הרמב"ם שהוא בכלל גזילה ואין לוקין עליו משום שניתן להשבון כמו בלאו גזילה, ומדברי התוס' ריש פ' איזהו נשך משמע דלוקין על לאו דאונאה, וכבר האריכו האחרונים בדין מלקות במקום שאינו ניתן להשבון, עי' משפט שלום כאן ובאבן האזל פ"ב מה' מכירה. והמאנה את הגר עובר בלאו נוסף, ולהרמב"ם באונאת ממון עובר גם משום לאו דאונאת דברים, ובגר עובר בג' לאוין, עי' מנ"ח מצוה סז. ומשמע מדברי הפוסקים שאפילו אינו מאנהו, אלא שזה נתאנה מעצמו, כגון שהמוכר אומר בכך וכך והלוקח יודע שהוא שוה יותר, צריך להודיעו, ואם לא הודיעו עובר בלאו, וכן להיפך, ומסתבר שאפילו לא ידע בשעת מכירה רק אח"כ נודע לו שאינהו צריך להודיעו, וכתב הח"ח בקונטרס ליקוטי אמרים שגם אם הלוקח יודע שהחפץ נתיקר צריך להודיעו ואם לא הודיעו עובר,

¹⁰² רמ"א סימן שמח סעיף ב, שאסור להטעותו (עי' פרק א הערה ג), ומשמע מדברי הסמ"ע שם שלא מדין לא תונו הוא שלא נאמר אלא בישראל, אלא מדין גניבת דעת שאסור גם לעכו"ם (עי' פרק טו), וכן סתם בשו"ע הרב, אלא שמדבריו משמע שגם בגניבת דעת אם יש בו גניבת ממון אסור מן התורה כגונב ממון, ובה' גזילה כתב שאם מטעה העכו"ם בחשבון בנתינת המעות ה"ז כגונב החפץ ולא כמפקיע חוב,

¹⁰³ שו"ע ונו"כ שם כט

¹⁰⁴ וכתב הסמ"ע לשיטה זו שגזירת הכתוב הוא, כדדרשינן בגמרא דבר הנקנה מיד ליד לאפוקי קרקע, ועבדים הוקשו לקרקע, ושטרות נתמעטו משום שאין גופן ממון.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

יב. כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו משיכה בלקוחות

כבר התבאר שהכמים תיקנו שלמרות שנתן מעות עבור מקח¹⁰⁵, לא קנה עד שימשוך, ובין הלוקח¹⁰⁶ ובין המוכר יכולים לחזור כל עוד לא נעשתה משיכה¹⁰⁷. ע"פ שלא קנה, כל החזור בו בין לוקח בין מוכר¹⁰⁸, לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל מי שפרע כמו שיתבאר להלן דף מה בעזה"ת, ואפילו לא נתן אלא מקצת דמים.

אין המוכר יכול לחזור¹⁰⁹, אפילו בקבלת מי שפרע, אא"כ מחזיר המעות שקיבל.

¹⁰⁵ שו"ע ונו"כ קצה א

¹⁰⁶ וכתב הסמ"ע במה שלא תיקנו חז"ל שלא יקנה רק בכסף ובמשיכה, ולמה עקרו קנין מעות לגמרי, ותירץ משום תקנת השוק שיוכלו לקנות מהר במשיכה לחוד, אי נמי משום חשש שמא ימשוך הלוקח קודם נתינת מעות ויבא דליקה בבית הלוקח ויאמר למוכר נשרפו היטיך, וכל דברי הסמ"ע דלעיל לקוחים מדברי הראשונים, ועי' תוס' עירובין דף פא ע"ב ד"ה שמא יאמר.

¹⁰⁷ באמרי בינה קונטרס הקנינים סימן ה דן בהא דעקרו קנין כסף ותיקנו שיקנה במשיכה, אם משיכה זו צריכה להיות בכונת קנין כשאר קנין משיכה, או אפשר דמשיכה זו אינה קנין גמור אלא להוציא מחישש שמא יאמר לו וכו', ואף בלא כונת לקנות קונה, ומצדד לומר דלא פלוג ודינו כשאר קנין משיכה, עיין שם מ"ש להוכיח בן.

¹⁰⁸ שו"ע ונו"כ רד א

¹⁰⁹ כן מבואר בראשונים, וכ"כ בהגהות אמרי ברוך סימן קצה, ועי' עוד סוף פרק ג, ולא מצאתי בפירוש עד אימתי יכול לחזור ולקבל מי שפרע, ונראה שאם הלוקח תובע או תן לי מקחי או החזר לי מעותי, חייב לעשות כן או לקבל מי שפרע, ואם אינו רוצה אפשר שכופין אותו מיד לקיים המקח, וכ"ש כשהמוכר תובע ללוקח ורוצה ליתן לו המקח והוא אינו רוצה לקבל מי שפרע, שכופין אותו לכך.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

